

dansk - skånsk

1. 2023, 1. februar

DANSK-SKAANSK FORENING

stiftet i Helsingborg den 26. september 1954

Dansk-Skånsk Tidsskrift 2023:1**Bladets redaktion:**

dansk skaansk.red@gmail.com

Ansvarshavende over for presseloven:

Henning Bussenius-Larsen,
Sorøparken 8. 3 tv. 4180 Sorø
Tlf. 4140 4513

Redaktion:

Henning Bussenius-Larsen,

Grafik, tryk og hæftning:

Herlev Bogtryk

ISSN: 1603-2306

Indlæg i bladet er ikke udtryk for foreningens holdning, men udtrykker alene forfatterens egen mening.

Artikler og indlæg, der ønskes optaget i bladet, tilsendes redaktionen som Word-fil.

Redaktionsfrist til næste nummer

Den 1. april 2023

Foreningen på internettet:

www.facebook.com/

DanskSkaanskForening

Formand:

Flemming Andersen
Bjergmarksvej 8A, 2700 Brønshøj
3881 3021 / 2897 9405
flemming8a@hotmail.com

Kasserer: Fungerende Britta Kragelund
Brandsbjergvej 93, 2600 Glostrup 2230 2105
br.kragelund@gmail.com

Sekretær: H. Bussenius-Larsen
dansk skaansk.red@gmail.com
(Adresseændring, bladlevering)

Foreningens formål:

Foreningens opgave er ”såvel i Skåne som i det nuværende Danmark at sprede kendskab til Skånes geografiske og historiske tilknytning til Danmark.”

Kontingentbetaling for året 2023:

DKK 200,00

Bankkonto: reg. nr. 1551 konto 600 3133

Nye medlemmer:

Medlemskab af foreningen for året 2023 opnås ved indsættelse af 200 kr. på vor bankkonto. Ønsker man alene at holde tidsskriftet, bedes dette påført. Enkelte numre kan købes hos kassereren for kr. 25 + porto.

Indholdsfortegnelse:

Kor og apsis i St. Olofs Kirke	.. 3
Kongesædet i Christianopol Kirke	. 3
Snaphaner	.. 4
Slaget ved Helsingborg 8
Nyt fra Skåne10
Regnskab for 2021 10
Generalforsamling lørdag d.11.marts 11

Begivenheder 2023**Generalforsamling:**

Lørdag d. 11. marts

Torsdag d. 15. juni

Tur til Lund Domkirke

Forsiden:

Christian IV's kirke i Christianopol

Bagsiden:

Velholdt gadeskilt i Christianopol

*Foto: Kaj Spngenberg***Udgivelsesdage:**

Tidsskriftet kommer fire gange årlig.
1/2, 1/5, 1/8, og 1/11

Sankt Olufs Kirke på Østerleden. På korpillen til venstre ses helgenfiguren af Hellig Oluf med sin aftagelige økse, som prydede forsiden af sidste nummer af DST 4. 2022, 1. November. *Foto: Kaj Spangenberg*

Kongesædet i
Christianopel Kirke

Kongens navnetræk
ses i venstre felt

Tid til kontingentbetaling

Gerne først i februar

For året 2023: DKK 200,00 Bankkonto: reg. nr. 1551 konto 600 3133

Automatisk betaling:

Bed banken om, hvert år at indbetale kontingentet på 200 kr. en på bestemt dato i februar.

SNAPHANER

Der er mange interessante detaljer i forbindelse med Skånelandenes overgang til Sverige. Paragraf 9 i Roskildefreden tilsikrede indbyggerne, at de skulle beholde deres danske lovgivning ”friheder, sæder og skikke”. Det gjaldt i første omgang de privilligerede stænder som adel og præstestand. Mens præsterne skulle aflægge troskabsed til den svenske konge og bede for ham i kirkerne, mens den danske kirkeordning og sprog var uforandret, stod adelen i en anden situation. Man skulle i princippet aflægge ed til den nye landsherre, men flertallet valgte det fra. Det gjaldt dem, der havde hoveddelen af deres godsbesiddelser i andre landsdele, såsom det herregårdsrige Østfyn. Generelt valgte adelen efter standsinteresser og mindre efter nationalt tilhørsforhold, men personlige motiver lader sig også spore.

Den 15. april og gentaget den 15. maj udsendtes en skrivelse til alle danske herremænd, som havde gods i de nyligt erobrede provinser. De skulle give møde i Malmø for at aflægge hyldningsed til den svenske konge. På dagen var han dog fraværende, og man måtte knæle for en tom tronstol. Det var ved denne lejlighed, at ridefogeden fra Hven blev borte på Frederik 3. s ordre, da han betragtede Hven som en sjællandsk og dermed ikke-afstået ø (dependent af Sjælland).

Adelsmanden Palle Urne til herregården *Gyllebo* i Skåne, som nu er forsvundet, skrev i den anledning fra sin bolig i København (de fleste adelige havde en bylejlighed i hovedstaden, hvor de opholdt sig om vinteren) til de tre svenske kommissærer, der havde affattet indkaldelsesskrivelsen:

”Edle Velbaarne Herrer,
Eftersom Ieg underskreffne haffver bekommet deris missive (besked) til dend 15. May førstkommendis (måned) mig fuldkommelig att erklere anæangende H.K.M (hans kongelige majestæt) aff Suerrig att hylde oc da till de gode herrer min Eede (ed) att aflegge, da er derpaa mit korte Suar (svar) således, att ieg endnu er udi min Herre oc Konges tieniste aff Danmark och Norge, hvorföre ieg forårsagis ved den Eede ch pligt, jeg H.k.M:t hafver soret (svoret) fremdelis att forblifve och saalenge icke hylding eller Eede til nogen anden herre eller potentat kand afflegge; hvilket ieg de gode Herrer saa venlig til giensvar på deris skriffuelse vill forstendigge (gøre forståeligt) och befaller dem under den Høyestes (Gud) protection till ald velgaaende forblffuendes de gode herrers. Haffn. (Kbh.) 7. May A:o 1658
Palle Urne
Egen hand”

Teksten er interessant, fordi den kun afslører Palle Urnes ideelle interesser, som omfatter den gamle troskabsed til den danske konge, som han ikke vil bytte med den svenskes. Vi ved ikke nok om hans godsbesiddelser andre steder. Men vi ved, at hvis adelsfolkene kun havde gods i Skåne – godsbesiddelsen i Halland og Blekinge var ganske ringe i sammenligning med herregårdene på den gode skånske muld – så havde de ingen chance for at undgå den nye troskabsed.

Men teksten viser også, at respekten for troskabsforholdet betyder noget, og det blev også anerkendt af den svenske konge. For de herremænd, som valgte ham fra, gjaldt, at de ikke måtte tage fast ophold i fx Skåne, og deres gårde blev således passet af en bestyrer. Mange danske adelsmænd afhændede dog deres besiddelser østensunds, fordi der kom mange økonomiske forhindringer. Mange gårde blev overgivet til højtstående svenske officerer som personlige gaver fra den svenske konge, efter frasalget, men også Bornholms vederlag skæppede godt. I alt for 8.500 tønder hartkorn dansk adelsgods skulle afstås for at svenskekongen ved Københavnsfreden i 1660 kunne anerkende Bornholm tilbagevenden til Danmark. Det betød, at Frederik 3. måtte gå til de nederlandske bankfolk i Rotterdam og låne store summer for at kunne købe de danske herremænd ud. Det var koncentreret i det område, vi i dag kender som Østerlen, og som befinder sig just i den del af Skåne, som vender over imod Bornholm. Efter skånske krig fulgte yderligere svensk jordkonfiskation af adelsgods, som tilfaldt svenske militærfolk og andre embedsmænd, og efter århundredskiftet var den danske adel nærmest ikke eksistere

Snaphaner på hjul og stejle

([Wikipedia](#))

Modstandskampen

De fleste nutidige danske og svenske historikere ser modstanden imod den svenske besættelsesmagt, der får mulighed for at udfolde sig under det danske generobringsforsøg under Skånske krig, som en naturlig reaktion på de restriktioner, den har været udsat for: indkvarteringen af svenske ryttere på gårdene, der skulle bispises og havde delvis arveret, kopskatten, dvs. en nyindført indkomstskat samt modstanden imod det nye embedsmandsstyre generelt (her taler vi ikke om toldpolitikken, der dog også fordyrede vareomsætningen). De har alle inddelt gøngerne eller snaphanerne i tre grupper: 1. De organiserede friskyttekorps formeret militært, 2. de lokale modstandsgrupper og 3. stratenrøverne, dvs. kriminelle elementer i skovene, der kunne overfalde hvem som helst og som også forgreb sig på bondebefolkningen.

Den svenske historiker vælger at se den svenske politik overfor bondebefolkningen som en støtte til bøndernes kamp imod snaphanerne, som han gør identisk med "skovens løse folk". De svenske pardonplakater, hvori befolkningen erklærer sig som lydige svenske undersåtter, men som tydeligvis er skrevet med ført hånd, tager Åberg for pålydende og mener, at når bonden sværger troskab mod den svenske konge, er han bundet af eden. Bryder man eden, er man efter datidens tankegang skyldig og må tage konsekvenserne. Her skelner Åberg ikke mellem friskytter og snaphaner. Han rubricerer begge grupper under kategorien skovbygdens "løse folk" (fredløse, udstødte, asociale).

Herimod må der indvendes, at en kæmpende hær ikke kan bruge ikke-kamptrænede og udisciplinerede stratenrøvere (rene snaphaner i hans betydning) til krigsformål. Både de frivillige friskytter og snaphanerne havde rod i bondebefolkningen. Snaphanernes

motivering kunne være en personlig vinding, men friskytterne rekrutteredes, modsat Åbergs opfattelse, fra den besiddende del af befolkningen, og de havde ikke blot ejendom og erhverv, men også familie. Den økonomiske krise, herunder svenskernes strikte implementering af alle bestemmelser, fremmede friskytternes kampmotivation. Dertil kom udsigten til, at de med deres partisanaktivitet kunne understøtte den danske hærs kamp. I det første halve år af generobringen i 1676 satte friskytter og snaphaner omkring 3000 svenske soldater ud af spillet, døde og sårede, hvilket er et meget stort tal og tyder på en omfattende krigsaktivitet. Men efterhånden som danskerne taber flere og flere militære slag, bliver situationen forværret, og snaphanerne begynder at plyndre sin egen befolkning og blev en voldsom plage. Bønderne angav dem i stigende grad til de svenske autoriteter. Kun i denne sidste fase af krigen kan Åbergs tese om en grundlæggende modsætning mellem de fredelige og upartiske bønder og de plyndrende snaphaner, inklusive "skovens løse folk", siges at have opbakning. Men krigen sluttede uafgjort. Det var Frankrig, som bestemte freden, og det var, at Danmark ikke skulle have gevinst af Skånske krig. Freden mellem Danmark og Frankrig i Fontainebleau et halvt år før freden i Lund den 26. september 1679 var dikteret af Frankrig. På dansk anmodning om at bevare Landskorne og Helsingborg herreder, dvs. sundherrederne nord for det svenskkontrollerede Malmø, svarede den svenske opmand i Lund: "Pas un village mon pauvre Monsieur!" ("De får ikke så meget som en landsby, min stakkels herre!") og sådan blev det.

Gyllebo

var en herregård i nærheden af Simrishavn i Skåne. Den tidligst kendte ejer var **Verner Brahe** i 1280, **stamfar til den danske Braheslægt**. Hans søn Niels Brahe og sønnesønner Torkild og Peder Brahe var siden herrer på Gyllebo, hvorefter gården i en periode fungerede som **kloster**. Efter at dronning Margrete 1. flyttede klosteret, blev Niels Gylle ejer.

Ruinerne stammer fra den borg, som blev bygget 1538-1544 af Laurids Lauridsen Knob. Den bestod af en firkant omgivet af Gyllebo Sø og en voldgrav. Den var opført i kampesten med en indre borggård og var en af de største borge i Skåne. Den brændte flere gange, senest i 1700-tallet. Efter krigen mellem Danmark og Sverige i 1658-60, blev Gyllebo en af de 18 skånske adelsgodser, som danskerne måtte give som vederlag for at få **Bornholm** tilbage. *Wikipedia*

Friskytternes historie og organisering

Organiseringen udspringer af grænseforsvarets organisering. Vi kan opstille følgende tidsskema:

- 1563 Frederik 2. befaler oprettelsen af et grænseforsvar. Der oprettes bøssemagerværksteder.
- 1602 Christian 4. befaler almuen i grænseegnene at træne i våbenbrug.
- 1603 Bondeopbud, dvs. organisering af folk, indordnes hæren. 200 gøngeskytter i feltlejr ved Halmstad.
- 1610 Der er nu mere end 1000 uddannede friskytter.
- 1612 Der hverves 420 mand grænsedragoner under Kalmarkrigen. Bønderne klager over indtægtstab.
- 1643 Christian 4. befaler alle lensmænd at mønstre friskytter. Leder er Ebbe Ulfeldt, senere overløber.
- 1644 Hver femte bonde og alle tjenestefolk udtages til tjeneste. Bondevagter opstilles ved grænsen.
- 1645 En enkelt friskytteleder, Bent Mogensen fra Fagerholt, havde 1000 mand under sig.
- 1646 I Osby, Losholt og Hestevede findes syv ottinger (militære disktrikter) med 37 sogne i hele Vestre og Østre Gønge herred.
- 1657 Der er nu 400 kavallerister til Sibbarps Ryd og 600 skytter til bondeopbudet. . .
Lederen er Knud Ulfeldt, der falder i kamp ved Sibbarp Skanse kort efter krigens udbrud.
- 1664 Efter Roskildefreden er der uro i det gamle grænseland, men det frygtede bondeoprør udebliver.
- 1665 Bonden Sønne SVEDNSSON UDTALTE, AT HAN ”fitwer Cronen fanden”. Han anklages for majestætsforbrydelse og dødsdømmes, men han flygter over den gamle grænse til området Værend i Småland, hvor hans venner der skjuler ham.
- 1676 Skånske krig er i gang. I Stoheby (Stoby) henvender almuen sig til Christian 5. med ordene ”Vores allernaadigste Herre och Konning, og forlangte, at den svensksindede lensmand erstattes af en god patriot, thi ”Eders Majestaet tiener vi med liv oc Blod”. - Den 10. juli 1676 begiver en delegation fra Osby sig til Landskrone for at diskutere med de danske militære myndigheder, der kontrollerer denne del af Skåne, om dannelsen af en friskyttebevægelse som led i lokalbefolkningen kamp mod fjenden og i forsvaret af den gamle grænse. På dette tidspunkt kontrollerede den danske hær igen grænsesognene og det øvrige Skåne.

Afstraffelse af snaphaner

En af de værste henrettelsesmetoder svenskerne benyttede var spidning: En træpæl blev jaget op mellem huden og ryggraden på den tilfangetagne snaphane, så den kom ud ved nakken. Herefter blev pælen rejst ved vejkanthen til skræk og advarsel for de forbigående. Snaphanen kunne hænge på pælen i flere dage, før han døde.

Krigen fra 1658 til freden i 1679 var brutal. De svenske tropper havde store problemer med at kontrollere det nordlige Skåne, og den svenske konge benyttede sig flere gange af kollektiv afstraffelse. Massakren i Örkened var et forsøg på at få snaphanerne til at makke ret: Kongen beordrede hæren til at nedbrænde alle gårdene i Örkened sogn og dræbe alle mænd mellem 15 og 60 år. Det var med til at nedbryde den lokale opbakning til snaphanerne.

(Wikipedia)

Friskytterne i Osby-Losholt 1676-1678

Østre Gønges Friskyttekompani bestod af 90 mand. Det var et af godt 30 kompagnier, der bestod af mellem 18 (for de mindstes vedkommende) og 190 mand (for de største vedkommende). De har udgjort minimum 1200 mand, idet antallet af bondeopbud/lokale forsvarsgrupper udgjorde omkring 2600 mand. En optimistisk vurdering anslår antallet af våbenføre mænd til mellem 6-6,5 pct. af alle mandlige våbenføre årgange. Det ville i givet fald betyde, at antallet oversteg antallet af aktive danske modstandsfolk under Besættelsen 1940-45.

Som kontrast til friskytterens aktiviteter under Karl Gustav-krigen 1657-60 og tidligere samt under Skånske Krig 1676-79 var friskyttebevægelsen knust efter de svenske "rannsakingar" med de efterfølgende dødsdomme fra slutningen af Skånske Krig og de næstfølgende år. Den svenske stats hævn var omfattende og blodig. Den sidste snaphane blev dømt og henrettet i år 1700, mere end tyve år efter krigens afslutning. I fredsbestemmelserne stod, at folk ikke måtte forfølges for deres stillingtagen under krigen, men det blev ikke overholdt.

Under Store Nordiske Krig 1700-1720 opstod der ingen friskyttebevægelse. Nu havde svensk lovgivning hersket i over 30 år, da den danske hær gik over Øresund i 1709. Den kirkelige forsvenskning var gennemført, præsterne var svenske og kun de ældre huskede den danske kirkeordning og det danske kirkesprog. Alt administrativt var efter svensk mønster, og det meste adelsgoods var på opsvenske hænder. Den 5. juni modtog den svenske øverstbefalende i Osby kirke almuens troskabserklæring. Det var en påtvunget erklæring. Både den danske og den svenske hær havde forbud imod plyndringer, for det gjaldt om at sikre sig befolkningens hjerter og sympati. Vi har også eksempler på, at befolkningen sladrede til de danske militære folk, men også modsat. På Östra Göinge Häradsfana stod nu ordene:

"Göingebonden med sin byssa, yxa, liefork och spjut möter tappert dansk och ryssa (russer), driver de av Skåne ut". Rusland var allieret med Danmark under krigen, som endte det svenske østersøherredømme og erstattede det med et russisk. Nu havde Sverige kun Finland tilbage, mens Ingermanland, Estland og Livland blev russisk, dvs. det nuværende Sankt Petersborg-område, Estland og det nordlige Letland.

To dokumenter

De originale dokumenter fra tiden under Skånske krig er særdeles læseværdige. De er de vigtigste vidnesbyrd, vi har om sympatierne fra dengang. Lad os se på to af disse:

Klageskrift fra bondemøde i Osby 8. oktober 1676

"Stormectige oc Höybaarne Herre, Alleernaadigste Konning, Konning Christian den Femte, Hilsen oc Guddommelig Bistand ønske...

Vi underskreffne E. Kong. Majest. Fattige Undersaatter, bosiddendis i Osby oc Losholt SOGNER UDI ÖSTRE Giöng herred.....Vo boer Suenske grentzen Sss naer, at Fienden paa 1 times tid Kand falde ur (angribe) naar de vill oc attaqwere os baade paa Liff oc Gods. For samme Aarsag skyld holder vi Vact baa- de Dag oc Nat paa denne side grentzen, at om nogetfi- entligt udfald skeede, Vi da i en hast kunde faa Bud til Militien enten i Christianstad eller andet sted, huor de nermeste findis, om at Sucurrere (beskytte) os...Vi formaar intet at contribuere, effter at den Svenske Öffrighed, som tilforne regierede haffr (har regeret), oppebaaret Skatten aff mange ibland os, indtil Nyt Aarsdagen 1677. Dog ville Vi giöre aff yderste (vores yderste) for mue huad os mueligt er, som Kand vaere E.k.M. Militie til gaffne octieneste".

Der er ingen tvivl om de dansk-nationale sympatier i disse gamle grænseegne. De er kampberedte og parate.

Troskabserklæring til den svenske konge fra bønder sammenkaldt i Glimager præstegård under Johan Gyllenstiernas "edkrävaråg" 2. april 1677. (De svenske tropper rejste fra landsby til landsby for at afkræve befolkningen troskabsløfter samt løfte om at bekæmpe friskytter og snaphaner med risiko for straf for ikke at gøre det. På et tidspunkt brændte de flere sogne af, men var blevet røbet af menige svenske soldater, således at næsten alle nåede i skjul, og kun få, ældre mennesker blev dræbt)

"Såsom Hans Kungl. Maj. T, vår allernådigste Konung och Herre...och haver vi Hans Kungl. Maj:t i djupaste underdånighet att betacka, som så nådigt haver tillgivit oss våris delicta (fejl) och förseelse, som vi med Hans Kungl. Maj:t förövat hava, lovar härefter Sveriges krona huldhet och lydighet, den vi redeligen skola hålla efter vår gjorda edspligt."

Denne troskabserklæring er tydeligvis skrevet med ført hånd, dvs. med pistolen for tindingen. Til gengæld blev befolkningen lovet nåde og barmhjertighed for tidligere begåede handlinger imod den svenske besættelsesmagt. På dette tidspunkt er krigslykken delvis skiftet. Karl 11.'s overraskende tilbagevenden med en stor hærstyrke fra Småland i det sene efterår 1676 og det efterfølgende store slag ved Lund den 4. december 1676, dernæst efter slaget ved Isted 25. juni 1678, var Skandinaviens blodigste, blev ødesdigert (!), skæbnsvangert for danskerne. Danmark tabte samtlige feltslag herefter, og flådens overherredømme kunne ikke rette op på skævheden.

STIG WORMER

SLAGET VED HELSINGBORG 1710

Det sidste slag i Store nordiske krig.

Det var samtidig den danske hærs sidste generobringsforsøg af de tabte Skånelande.

Stiftelsen Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek udgiver bøger om svenske krige. Bogen "Slaget ved Helsingborg 1710" hedder den med mellemrubrikken: "Den svenska hären segrade och Skåne förblev svenskt". Den er skrevet af Bo Knarrström og J.P. Nilsson.

Bogen er forsynet med fine kort over den danske march igennem Skåne hlet frem til Karlshamn (da: Bokul) i Blekinge og retur samt kort over selve slagformationen udenfor Helsingborg by samt illustreret med kort og fine malerier om datiden. Der er både i blå-gule farver, der fungerer som sideskiller, men ellers er der ingen svensk-national hovering. Man skjuler ikke, at der er tale om et generobringsforsøg af gammelt dansk land. Den gør omhyggeligt rede for optakten til krigen, dvs. de storpolitiske forhold i Europa, og der dukker en masse navne op på militærpersoner og andre.

Der er mange detaljer om krigens baggrund, som man ikke kan læse andre steder, fx at svenskerne var velinformerede om de danske forberedelser af krigsflåden, fordi mange flådefartøjer og hjælpeskibe samt naturligvis et stort antal soldater og heste skulle ombord. Svenskerne vidste også godt, at danske soldater, "udlånt" til krigstjeneste under dansk kommando i udlandet, var på vej hjem. Men Sverige var lige blevet slået af den russiske zar i slaget ved Poltava i nutidens Ukraine. Der er således ikke tale om en bog, der er rent militært teknisk. Jeg har tidligere læst en dansk militæranalyse af det danske felttog i Skåne 1709-10 og dens fatale afslutning, hvor flere tusinde heste blev slagtet i Helsingborg, fordi de ikke kunne komme med over til Sjælland under tilbagetoget, og hvor byens indbyggere blev tvunget til at fjerne dem, fordi rakkerknlgtenes antal var for lille. Der var stor frygt for sygdomme, der alligevel kom i 1711, da pesten spredte sig til Skandinavien og hærgede voldsomt her. Jeg har også læst, at angrebet skulle være foretaget som en knibtangsmanøvre med indsats længere oppe i Halland og med landgang tilsvarende ved Kalmar, men det nye er den detaljerede regegørelse for etableringen af den nye svenske hærstyrke, som kom ned fra Småland, den svenske oprustning, karolinernes bevæbning og taktik samt selve slaget ved Helsingborg og den belejrede bys tilstand. Magnus Stenbocks rolle belyses også, herunder hans 16 regler for krigsførelsen.

Bogen fortæller også, at den skånske befolkning gav oplysninger til danskerne, at mange soldater, især skånske, deserterede og at præsterne, der allerede var svenske, samarbejdede effektivt med den svenske hær som spioner og budbringere.

Bogen beskriver marchen mod Karlskrona, der gik forbi Christianstad, der ikke blev indtaget pga. svensk

forstærkning, men hvor hærlederen Göran Gyllenstierna var fuld som en allike og blev kritiseret af borgmesteren. Der var forinden træfninger ved Torsebro krudtværk og ved Fjelkinge. Danskerne når til Karlshamn (Bokul), hvor byens indbyggere blev brandskattede. Men herefter vendte Reventlow om og startede tilbagetoget. Det var blevet januar, det var vinter og forsyningerne svage. Det vrimler med navne på svenske officerer, der havde tjenestegjort alle mulige steder, inden der følger afsnit om den svenske oprustning og taktik. Siderne illustreres med fine malerier af militærfolk fra dengang.

Med udsigten til at møde en stor svensk hærstyrke nordfra begynder den danske hærledelse under Reventlow tilbagetrækningen mod syd og vest over Linderødåsen og de øvrige danske styrker skulle slutte sig til dem. Desværre begyndte ledende militære folk at plyndre og samle sig godsbesiddelse, som skulle fragtes over til Sjælland. Reventlow sendte en hurtig besked til Helsingborgs danske kommandant, Johan Heinrich von Bippen om at han skulle beslaglægge alle de kreaturer og alt det korn, de havde fået fingrene i. Over flere sider beskrives de militære forhold, omgrupperinger, forberedelse til stillingskrig, Frederik 4. s lynvisit inden tilbagetrækningen til Helsingborgområdet, hvor det endelige slag kom til at stå.

Bogen gennemgår de enkelte faser i forberedelsen til det endelige slag udenfor Helsingborg, hvor hærledere som Magnus Stenbock og Jørgen Rantzaus dispositioner klargøres. Forud for den afgørende kamp bliver infanteriets og artilleriets rolle analyseret. Der vises flotte malerier af svenske soldaters indsats, men det er jo også en svensk krigsbog, det skal man ikke glemme. Der kommer oplysninger om Frederik 4. 's besigtigelse af forholdene og mange andre detaljer. Der fortælles også om "karolinernes", svenskernes og danskernes kamperfaringer andre steder fra, herunder det store svenske nederlag ved Poltava, hvor russerne standsede "stormaktstiden" med et drønende svensk nederlag. Men hvorfor tabte danskerne militært set slaget ved Helsingborg? Det har lidt med Poltava at gøre, for bortset fra, at den danske hær afskar sin egen forsyningssituation ved at trække sig tilbage til et hjørne i Skåne, så troede den danske hærledelse alt for meget på artilleriets betydning. I Poltava kunne den russiske zar pulverisere de svenske tropper pga. talmæssig overlegenhed. Dette var ikke tilfældet i Skåne. Der var flere svenske soldater end danske, og svenskerne fik inden sidste slag troppeforstærkninger nordfra. Desuden var svenskernes nærkamptaktik mere præcist defineret end den danske ("gå tæt på, skyd først, når I er indenfor bajonetafstand og dræb for enhver pris"). Men det afgørende var artilleriet, hvis afgørende betydning danskerne troede for meget på. Dette var relativt ubevægeligt, men så omgrupperede svenskerne

bare og det betød, at infanteriet kunne bryde igennem på danskernes højre fløj ved nutidens Berga, ligesom de brød igennem på venstre fløj ved Poulskjøb (Pålsjö) og trængte danskerne tilbage til Helsingborg. Manglende feltherremæssigt overblik, hvor Rantzau skulle ud i felten og blev hårdt såret, gjorde det ikke bedre.

10. marts, efter moderne tidsregning, var sidste gang, den danske hær stod på skånsk grund. Et NATO-fly fra Italien landede flere århundrede senere uventet i Christianstads militære lufthavn. Det kom helt bag det neutrale Sveriges lokale militære folk! Kursen var sat mod Kristianssand i Norge, men de kristianske byer findes jo også alle vegne i skandinavisk historie!

Da det stod klart, at felttoget i Skåne var blevet til et nederlag, skulle man redde så meget som muligt af hæren, der var trukket ind bag Helsingborgs mure, som muligt, og en stor søoperation som ved Dunquerque i 1940 fandt sted. Alle skibe fra Sjælland, som overhovedet kunne sejle, blev sat ind for at redde hæ-

ren til Sundets beskyttende vestre bred. Tilbage efterlod man flere tusinde heste, som blev dræbt. Svenskerne kunne ikke skaffe sig af med ligene ved hærens hjælp. Derfor blev borgerne sat til at gøre "natmandens arbejde". Som i København udbrød der også pest, som tog en tredjedel af indbyggernes liv. Området omkring Kerne-tårnet i Helsingborg blev deres kirkegård.

Ved freden i Narva 1721 sluttede "stormaktstiden" for Sverige. Nu var det Rusland, som bestemte over den østlige Østersø. Men Sverige beholdt Svensk Pommern i Nordtyskland en tid endnu samt byen Wismar i Mecklenburg indtil 1813. Hvert år i august måned har der i mange år været "Schweden-Tage" i Wismar i en weekend. Svenskerne vender tilbage i moderne turistbusser, torvepladsen er fyldt med svenske flag, og glade øl-drikkende svenskere slukker tørsten. Men det er en helt anden historie.

Stig Wørmer

Den 10. marts 2010 skrev den skånske **Anders NÅ Larsson**, tidligere formand for "Selskabet Skånsk Samling" fra Helsingborg en interessant kronik i Flensborg avis, der især handlede om Magnus Stenbock-statuen i byen og om det svenske militærs fejring af den militære sejr og erobring af nabolandets østlige rigsdele:

"Efter at Stenbock havde besejret den danske hær udenfor Helsingborg, omringede svenskerne byen. Indbyggerne befandt sig på voldene side om side med de danske soldater for at forsvare byen, men Stenbock vægrede sig ved at storme den. Som det hedder i en samtidig rapport, anså han nemlig ikke Helsingborg for at være "en redelig svensk bloddråbe værd, og han indledte i stedet et bombardement, som få dage efter fik de slagte danskere til at forlade byen.

Efter krigen nedbrændte Stenbock kajen og betegnede Helsingborg som en "for os (svenskerne) skadelig rede", hvis indbyggere i tilfælde af et nyt dansk invasionsforsøg skulle flyttes ind i landet. Byen fik ingen hjælp af den svenske stat til genopbygning, og ødelæggelserne fortsatte, da de gårde, hvis ejere havde taget parti for Danmark, blev beslaglagt og lagt ned. De måtte bl.a. bidrage med bygningsmateriale til den endnu i dag eksisterende to kilometer lange jordvold ved RÅÅ, der skulle forhindre en ny dansk landgang i Skåne.

Byen blev degraderet til et simpelt fiskerleje. Først ved den industrielle revolution i midten af 1800-tallet begyndte den at komme på fode igen.

I 1800-tallet var Helsingborg en vigtig militærby med ikke bare et husarregiment, men også en divisionsstab.

Den store rytterstatue af **Magnus Stenbock** blev rejst i 1901, og placeringen blev strategisk på byens fornemste plads lige midt på hovedgaden mellem Stortorget og Hamntorget. Derved fik militæret en paradeplads, hvor store offentlige arrangementer kunne udspille sig. Ved statuens fødder står to vadmelsklædte krigere, som holder en fane i vejret med Karl XII's monogram og Skånes våbensymbol, hvilket formidler myten om, at Stenbocks hær for størstedelens vedkommende bestod af simple skånske bondedrenge. "Måns Stenbock og hans skånske gedepoger".

Helsingborg har Stenbocks navn hamret fast alle steder. Gadenavne, skoler, klubber og foreninger. Byen satte et varigt og mangfoldigt minde om sin egen "befrier". En mand, hvis følelser for Helsingborg og skåninge generelt kunne ligge på et meget lille sted. Men det er en længere historie.

Stig Wørmer

Den svenske regering åbner for atomkraft flere steder – Malmø og Barsebæk udpeges som mulige placeringer

Sveriges statsminister Ulf Kristersson (M) har meddelt, at regeringen fremlægger et nyt forslag, der vil gøre det muligt at etablere nye atomkraftværker i Sverige. Det rapporterer Sveriges Television fra et pressemøde tidligere på ugen. Otte steder i Sverige er nu ved at blive udpeget som særligt egnede til ny atomkraft, herunder Malmø havn og Barsebæk. Det skriver Sydsvenskan.

– Vi vil gå til Riksdagen med forslag om at kunne etablere atomkraftværker flere steder, sagde Ulf Kristersson på pressemødet. Regeringens forslag betyder, at både antallet og den geografiske begrænsning for svensk atomkraft afskaffes. I dag er svensk atomkraft begrænset til, at maksimalt 10 reaktorer må være i drift på i alt tre steder i landet. I dag er der atomkraftværker i Forsmark, Oskarshamn og Ringhals, da de to reaktorer i Barsebæk i Skåne er blevet lukket.

Ifølge Sydsvenskan har de tre regeringspartier, Moderaterna, Liberalerna og Kristdemokraterna, udarbejdet en liste over 15 steder i Sverige, der anses for at være særligt egnede til nye placeringer af ny atomkraft. Heraf er partierne enige om, at otte steder er særligt velegnede på grund af et stærkt elnet og færdig infrastruktur til elproduktion i stor skala. I Skåne er Malmø havn og Barsebæk udpeget, mens de øvrige steder er Brofjorden, Forsmark, Ringhals ved Varberg, Simpevarp i Oskarshamn, Stenungsund samt Sternö-Stillerudshamnen i Karlshamn.

Da alle de nuværende svenske atomreaktorer er placeret i elprisområde tre, anses elprisområde fire i Sydsverige for at være mest relevant for etableringen af ny atomkraft i stor eller mindre skala.

– Barsebæk er det sted, som i øjeblikket er mest i spil til ny atomkraft. Der er stor lokal opbakning der. Det er meget vigtigt, siger Louise Eklund, som er medlem af Riksdagen, valgt i Malmø, og energipolitisk ordfører for Liberalerna. (News Øresund)

Regnskab for Dansk-Skaansk Forening for 2021:

Indtægter:
14.950 kr.
kontingent
211 kr. Bidrag
2.200 kr.
Ture
160 kr. Diverse
17.521 kr.
indtægter i alt

Udgifter:
13.748 kr.
Bladet
468 kr.
Hjemmeside
300 kr.
Bankgebyrer
720 kr. Diverse
15.236 kr.
udgifter i alt

2.285 kr.
overskud
1.111 kr.
fejl, forglemmelse

28.743
Bankindestående
31.12.2020
32.140
Bankindestående
31.12.2021

Regnskabet blev godkendt på generalforsamlingen den
12.03.2022

Dansk-Skaansk Forenings generalforsamling

Lørdag den 11. marts 2023 kl. 11.00

Mødet afholdes i selskabslokalerne, **Amager Fælledvej 30, kld. 2300 København S.**

Stig Wørmer vil tage imod fra 10.50

Parkering i Peder Vedelgade (første gade t.h. efter Amager Boulevard)

Parkering på sædvanlige københavnerbetingelser. Afgift kl. 10-12.

Kl. 11.00 -13.00 Generalforsamling

Kl. 13.15 -14.00: Foredrag

Tidligere højskolelærer Jesper Lindstrøm-Larsen fra Bornholm vil komme med et oplæg vedrørende begivenhederne i 1658 og følgerne deraf.

Herefter frokost på nærliggende restaurant for foreningens medlemmer

Deltagelse i frokosten koster 100 kr., som betales ved fremmøde.

Tilmelding til generalforsamlingen og evt. frokost

senest **mandag d. 6. marts** på

danskskaansk.red@gmail.com tlf 41 40 45 13 eller

Fl. Andersen, SMS på 2897 9405 / flemming8a@hotmail.com

Valgt 2018: Fl. Andersen, Henning Bussenius, Adam Wagner

Valgt 2019: Britta Kragelund, Niels Tøstesen, Torben Sonne

Valgt: 2022 Kaj Spangenberg, Marianne Henriksen, Torsten Sletskov

Valg af revisor og -suppleant: Genvalg af Peder Møller og Poul Kry Poulsen.

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Beretning ved formanden
3. Fremlæggelse af regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
5. Forslag
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleant
7. Valg af revisor og revisorsuppleant
8. Eventuelt

På valg til bestyrelsen for tre år:

Fl. Andersen, Henning Bussenius-Larsen, (Adam Wagner er udtrådt)

Valg af revisor og -suppleant:
Peder Møller og Poul Kry Poulsen.

Eventuelle forslag skal være formanden i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Tid til kontingentbetaling

Gerne først i februar.

For året 2023: DKK 200,00 Bankkonto: reg. nr. 1551 konto 600 3133

Automatisk betaling:

Bed banken om, hvert år at indbetale kontingentet på 200 kr. en på bestemt dato i februar!

Dansk - Skaansk Forening
H. Bussenius-Larsen
Sorøparken 8, 3 tv.
DK-4180 Sorø
Tlf.: 41 40 45 13

Returneres ved varig adresseændring

Øster Voldgade

skånsk - dansk

1. 2023, 1. februar